

**“Uluslararası Sistemde Kırılma:
Krizler, Anlatılar ve Düzen Arayışı”**

temasıyla düzenlenen STRATCOM 2026 kapsamında

***“İletişimde Yeni Paradigma:
Bilgi, Güç ve Anlatı”***

başlıklı oturumda açılış konuşmalarını gerçekleştiren

**Sn. Millî İstihbarat Teşkilâtı Başkanı
Prof. Dr. İbrahim KALIN’ın**

“güç, bilgi ve anlatı”
üzerine hitapları.

...

Bu iletişim zirvesinin en önemli başlıklarından birisi olan güç, bilgi ve anlatıyla ilgili olarak da sizlerle birkaç hususu müsaadenizle paylaşmak istiyorum.

Öncelikle bilginin ne olduğu, gücün onu nasıl etkilediği, anlatı yahut hikâye dediğimiz şeyin ne olduğu konusunda zihnimizi bir ufuk turuna çıkarmanın faydalı olacağı kanaatindeyim.

Postmodernizmin büyük anlatılar çağının sona erdiğini ilan etmesinin üzerinden yaklaşık yarım asır geçti. Bize 1970’li yıllardan itibaren postmodernist düşünürler akıl gibi, bilim gibi, aydınlanma gibi, ilerleme gibi, din gibi, toplum gibi büyük anlatıların dönemi geçti, artık mikro tarihler var. Kimlik gibi, cinsiyet gibi, etnik kimlikler gibi, sosyal sınıflar gibi daha mikro ilişkiler ve tarihler üzerinden insanlığın akışı devam edecek tezini ileri sürdüler. Fakat; akıl, aydınlanma, bilim gibi büyük anlatıların yerine neyin konulduğuna baktığımızda postmodernistlerin iddia ya da tahminlerinin tersine yeni bir anlatıdan ziyade tüketime dayalı kapitalist üretim biçimlerinin teşhir kültürünün söyleme ve eyleme hâkim olduğunu gördük. Belki postmodernizmin klasik moderniteye dönük eleştirileri onun keskin uçlarının törpülenmesi anlamında önemli katkılar sağladı. Zira uçlarda gezen modernist, aydınlanmacı, rasyonalist perspektifler insanlığın zihin ve gönül dünyasında, toplumsal hayatında bir takım yaralara sebep olmuştu. Belki o keskin uçları törpüleme anlamında önemli bir katkı sağladığını söyleyebiliriz. Fakat postmodernizmle birlikte tedavüle sokulan kavramlara baktığımızda yeni bir sorun yumağıyla karşı karşıya kaldık. Hakikatin inkârı, bilginin araçsallaştırılması, gerçekliğin sanal hale getirilmesi, varlığın artık eğilen, bükülen, biçilen bir meta haline gelmesi, etik ve epistemik rölativizm, izafiyetçilik, görecelilik, bilginin anlamsızlaşması, siyasetin nihilistleşmesi, anlamını yitirmesi, hiperrealite ve simülakra gibi kavramların kullanılmasıyla birlikte bir kargaşa, bir hercümerç dönemine girmiş bulunuyoruz. Ve bütün bunlar dünyayı daha rasyonel, daha özgür, daha adil kılmadı. Tam tersine; irrasyonel, özgürlük karşıtı, daha karanlık güçlerin öne çıktığı, adeta Freud’un bilinçaltı tahminlerini doğru çıkartan, haklı çıkartan bir karanlık döneme girdik. Öyle bir noktaya geldi ki bazıları bugün buna artık ‘karanlık aydınlanma’ diyorlar.

Bilginin tek başına işe yaramadığını görmek için zannediyorum şeytanın hikâyesine bakmak yeterli olur. Bilmek tek başına hiçbir zaman yeterli değildir. Zira şeytan da yaradılışın o ilk anında neyin ne olduğunu gayet iyi biliyordu. Bilmenin yanına bir muhakemeyi, bilginin yanına hikmeti koymak zorundayız. Çağımızın en büyük yanılgılarından bir tanesi bilgi çağı diye ifade ettiğimiz şeyin aslında bir enformasyon yani malumat çağı olduğu;

malumatın bol olduğu ama bilginin giderek azaldığı, hikmetin ise ortadan kalktığı bir çağda yaşıyoruz.

Sevgili Nabi hocamızın güzel ifadesini kullanacak olursam 'enformatik cehaletten enformatik felakete' doğru gittiğimiz bir dönemden geçiyoruz. Her gün milyonlarca, milyarlarca bilgi verisinin, datanın üretildiği ama manasının, mahiyetinin, istikametinin bilinmediği, anlaşılamadığı, sorunlarımıza deva olmayan, çare olmayan bir bilgi yığınyla, bir enformatik felaket dönemiyle karşı karşıya bulunuyoruz. Zira tek başına malumat üretmek, enformasyon üretmek insanın hedefine ulaşması için yeterli değil; tek başına bilgi de yeterli değil, bilmek de yetmiyor; hikmete de sahip olmak gerekiyor. Türkçemize de geçmiş olan hikmet kelimesi hüküm ve muhakeme kavramlarıyla aynı kökten gelir; sağlam bir köke, zemine, temele sahip bilgi demektir. Sağlam zemine dayanmayan bir muhakeme, sağlam bilgiye dayanmayan bir içtihat, bir değerlendirme sizi eylemlerinizde de çıkmaz sokaklara götürür. O yüzden bilginin ve bilgiyi işleme tarzınızın yani muhakeme süreçlerinizin de sağlam ve güçlü olması gerekir.

Bu noktada hakikat kavramına baktığımız zaman hakikat, doğru bilgiye dayanan, eşyanın mahiyetini bize ifade eden tasavvurdur. Hakikat, eşyanın mahiyetini bize olduğu gibi aktaran bilgidir. Bu kritere uymayan her ifade bir iddiadır, bir tezdır, ispatlanması gereken bir savdır. Ne zaman ki eşyanın hakikatiyle bütünleşen bir tasavvur haline gelir o zaman o bilgi hakikate dönüşür. Eşyanın hakikatinden ayrı bir bilgiyi tasavvur edemeyeceğimiz için de hakikat ile varlık arasında çok yakın bir ilişki vardır. Fakat modernizm ve postmodernizm süreçlerinin bizi getirdiği noktada bilgi ile hakikat, hakikat ile varlık arasındaki bağı da kopartmış durumdayız. Artık bilgiyi araçsallaştırdığımız, hakikati keyfileştirdiğimiz, varlığı da kendi tasarruflarımıza göre inşa ve imar ettiğimizi düşündüğümüz bir çağda yaşıyoruz. Bunun neticesi olarak da bilginin varlıkla ilişkisini, hakikatin bilgiyle ilişkisini kuramıyoruz. O yüzden bilgi diye konuştuğumuz yahut tedavüle soktuğumuz şeylerin aslında zihinlerimizdeki bir takım süreçlerden ibaret olduğunu kavramakta da zorlanıyoruz. Hâlbuki bilginin anlamı, hakikatin mahiyeti ve varlığın manası üzerine düşüneceksek mutlaka bu kavramları doğru bir şekilde her birini yerli yerine oturtmamız gerekiyor. Eğer hakikat eşyanın zati yapısına ayna tutan bilgiyi ifade ediyorsa o zaman eşyanın varlığın mahiyeti hakkında da bir fikrimizin olması gerekir. Zira Molla Sadra gibi Müslüman düşünürlerin ileri sürdüğü teze göre bilgi varlığın hallerinden biridir. Bilgiyi varlıktan ayrı tasavvur ederseniz onu zihninizde kavramsal soyut bir araç haline getirirsiniz. Hâlbuki bilginin tekabül ettiği gerçeklik soyut değil somuttur; ifade şekli bir genellemedir, soyuttur ama kendisi bir hakikate dayanmak durumundadır.

Varlık tasavvurumuzun metaya indirgenmesi modernitenin her şeyi kontrol altına alma arzusuyla doğrudan ilgilidir. Modern dünyanın bizi getirdiği yer, hipermodernitenin bize empoze ettiği varlık tasavvuru kontrol edilebilir varlıktır. Kontrol etmek için de her şeyi niceliksel hale getirip hesaba kitaba tutulur bir biçime dönüştürmeniz beklenir. Bunu yapamadığınız yerlerde o şey sizin için bir varlık olmaktan çıkar. Kontrol edebildiğiniz kadar varlığa hâkimsiniz demektir. Dolayısıyla bilginin amacı da giderek kontrol etmek haline gelmiş bulunmaktadır. Bu bağlam içerisinde bizim hakikat kavramını yeniden kuşanmamız, bilgiyi tekrar doğru bir zemine oturtmamız, varlık tasavvurumuzu da doğru bir çerçevede yeniden ifade etmemiz gerekiyor.

Özellikle postmodernizmin antirealist, hakikati ve gerçekliği inkâr eden eğilimlerine karşı, bugünün hakikat sonrası, 'post-truth' diye ifade edilen eğilimlerine karşı biz hakikati savunmaya devam edeceğiz. Biz irrasyonalizme karşı aydınlanmış ama ayakları sağlam zemine basan aklı, köleleştirmeye karşı özgürlüğü, makineleşmeye karşı insanı, karanlık aydınlanmaya karşı da derin aydınlanmayı savunmaya devam edeceğiz. Bunların izafi, keyfi, bağlamsal, sınıfsal, politik değil mutlak, bağlayıcı, evrensel değerler olduğunda ısrar edeceğiz. İnsanı tanrılaştırmaya ne kadar karşıysak insanı makineleştirmeye, robotlaştırmaya da o kadar karşı durmaya devam edeceğiz.

Bilginin bir inşa ve keşif süreci olduğunu hatırlayarak onun kutsallığını yeniden inşa etmeye çalışacağız. Zira bilgiyi sadece bir araçsal değer olarak görmek yerine hakikatin ve varlığın bir ifadesi olarak tanımladığımızda bilgi bizi var eden, inşa eden bir değer haline gelecektir.

Batı aydınlanmadan bu yana bilgiyi aklın gücüne dayandırarak tanımlamaya çalıştı. Fakat bunun neticesinde bir takım çıkmaz yollara girdi. İslam düşünce geleneğinde bilgi varlık üzerinden temellendirilmiştir. Bilgi ile varlık arasındaki bu ilişkiyi kopardığımız zaman bilginin araçsallaşması da kaçınılmaz hale gelir.

Son olarak anlatı meselesine, hikâye meselesine çok kısaca değinmek istiyorum. Zira iletişim sadece bir bilgi ve mesaj aktarım çabasından ibaret değildir. İletişim; aynı zamanda bir anlam inşa etme çabasıdır, bir yön ve istikamet verme çabasıdır.

İlahi mesajlar, vahiy şeklinde bize gelen kutsal kitapların her biri bir mesajdır, bir ilahi iletişim yöntemidir. Ama onların anlamı, nihai amacı anlamı inşa etmek ve bize hayatımıza ilişkin bir takım yönlendirmelerde bulunmaktadır.

İnsanın iletişim kurmasının da öncelikli amacı hiç şüphesiz anlamı inşa etmek ve bir yön verebilmektir. Neyi niçin yaptığı sorusunun cevabını doğru

bir şekilde vermektir. Dolayısıyla iletişim aynı zamanda bir anlam inşa etme, bir istikamet çizme, kendimize bir yön bulma çabasıdır.

Uzun yıllardır Türkiye dâhil olmak üzere İslam dünyasının temel sorunlarından bir tanesi maalesef kendi hikâyesinin farkında olmamasıdır. Kendi kavram setiyle düşünememesidir, kendi kelimeleriyle konuşamamasıdır. Hâlbuki ismini koymadığınız şey sizin değildir, adını koymadığınız hikâye sizin hikâyeniz değildir. Başkalarının gramerini kullanarak kendi kelimelerinizi kullandığınız zaman bile kendi dilinizi kullanmış olmazsınız. Başkasının sentaksı üzerinden başka bir dil evreni içerisinde kendi kelimelerinizi sadece yorarsınız. Hâlbuki kendi sentaksınızı, dil bilginizi, semantiğinizi de aynı anda inşa etmeniz gerekir. Kelimeleri o sentaksın içine sıkıştırmaya çalışmak size daha iyi, daha otantik, daha gerçekçi bir ifade imkânı sunmaz. Hikâyesini anlatmadığınız şey ise hadise olmanın ötesine geçmez. Yaşanan hadiseler ancak hikayeleştirildikleri zaman kalıcı birer anlatı haline gelirler. O yüzden bizde eskilerin tabiriyle tahkiye sanatı, hikâye anlatma sanatı çok kıymetlidir. Gene kutsal kitaplarda kıssaların anlatılması, bizim gelenekte peygamber kıssalarının anlatılması, yine geleneğimizde Binbir Gece Masalları ve bunun gibi onlarca hikâyenin anlatılmasının temel sebebi insanın yeryüzü yolculuğuna ışık tutacak hikâyelerin anlatılması, ona bir ayna tutulmasıdır. Mesnevi'nin kendi kurgusunu hikâyeler üzerinden yapmasının temel sebebi de budur. Hikâye anlatmak sıradan bir iş değildir. Avami bir tabirle söyleyecek olursam 'hikâye anlatmak hikâyeden bir iş değildir', hikâye anlatmak ciddi bir iştir. Bir hikâyeniz varsa, söyleyecek sözünüz varsa bir anlatınız var demektir ve bu anlatının dilini inşa ederken, kendi hikâyenizi anlatırken hangi kavram setini kendinize referans aldığınız son derece önemlidir. O yüzden biz kendi hikâyemizi anlatmak için kendi kavram setimizi, kendi kelime dünyamızı yeniden keşfetmek ve inşa etmek zorundayız. Bunu da bilginin doğru tanımı, hakikatin doğru tasviri, anlatının doğru temeller üzerinde inşa edilmesiyle mümkün olduğunu ifade etmeliyim.

Tam da bu noktada biz karanlık aydınlanmanın bütün saldırılarına, kapitalist tüketim modellerinin ve teşhir kültürünün bütün saptırmalarına rağmen ve onlara karşı aklımızı ve kalbimizi korumaya ve özgürleştirmeye devam edeceğiz.

Donukluğa karşı içtihadı, ifsada karşı ıslahı, duraklamaya karşı tecditi, dağılmaya karşı tevhidî, statükoculuğa karşı yenilikçi geleneği, atalete karşı da devrimci değerleri öne çıkartarak kendimize yeni bir anlatı, yeni bir gelecek inşa edeceğiz. Düşman yaratma oyunlarına karşı her an teyakuzda olup onların oyunlarını boşa çıkartacağız.

Türkiye olarak biz bilgiyi hakikatten, hakikati varlıktan, gücü hak ve adaletten, hikâyeyi ve anlatıyı anlam ve istikametten ayırmadan yolumuza devam edeceğiz.

Temel çabamız, gayretimiz hikâyesimizi evrensel bir dille anlatmak; ama hikâyesimizin sadece Őu grubun, bu hizbin, bu bölgenin, bu Őehrin değil bütün coğrafyamızın, bütün insanlığın da bir hikâyesi olduğunu fark ederek, kavrayarak bize kulak vermeye gönli olan, akli olan, kulağı olan herkesle paylaşmak olacaktır.

Bu yüzden de biz hikâyesimizi inşa edeceğiz, anlatacağız, paylaŐacaęız ki başkalarının hikâyeleriyle bizim hikâyesimiz de zenginleŐsin.

Hepinize teŐekkür ediyorum.

Büyükelçi Prof. Dr. İbrahim KALIN

Milli İstihbarat TeŐkilâti Başkanı